

Тетяна Павлюк, ад'юнкт кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ” МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Стаття присвячена проблемі аналізу сутності, особливостей змісту та структури професійної готовності до роботи з персоналом майбутніх офіцерів-прикордонників. Визначено зміст понять “готовність”, “професійна готовність”, “професійна готовність до роботи з персоналом”. Розкрито структуру “професійної готовності до роботи з персоналом майбутніх офіцерів-прикордонників”, яка містить такі компоненти: мотиваційно-емоційний, ціннісно-особистісний, діяльнісний, когнітивний, рефлексивний. Схарактеризовано зміст усіх компонентів.

Ключові слова: майбутні офіцери-прикордонники; професійна підготовка; робота з персоналом; професійна готовність до роботи з персоналом.

Лім. 15.

Tetyana Pavlyuk, Adjunct of the Pedagogy and Socio-Economic Disciplines Department National Bohdan Khmelnytskyi Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

SATISFACTION, STRUCTURE AND FEATURES OF CONTENTS OF CONCEPT “PROFESSIONAL READINESS TO WORK WITH PERSONNEL” OF FUTURE OFFICERS-BORDERS

Work with personnel at the State Border Guard Service of Ukraine is a priority area of activity of the authorities and officials of all levels. It provides a system of interrelated legal, organizational, pedagogical, psychological, informational, cultural, educational and social measures that ensure the moral and psychological readiness of the staff of the border department to perform the operational and service tasks under any circumstances.

The article is devoted to the problem of the analysis of the essence, features of the content and structure of professional readiness for work with personnel of future officers-border guards. The content of concepts “readiness”, “professional readiness”, “professional readiness for work with personnel” is determined. The structure of “professional readiness for work with personnel of future officers-border guards” is revealed, which contains the following components: motivational-emotional, value-personal, activity, cognitive, and reflexive. The content of all components is described.

Consequently, the theoretical analysis of scientific literature and taking into account the peculiarities of the professional activity of future officers of the border guards can determine their professional readiness to work with the personnel as an important professional property, which is the result of professional training in a higher military educational institution and encompasses a set of values of beliefs, professional knowledge, skills.

Thus, the content, features and structure of professional readiness for work with personnel of future officers-border guards are determined by the nature of their activities and the scope of tasks that are solved by the bodies of state border guard in terms of operational and service activities. The structural components of the military special competence of the border guard officer are the motivational-emotional, value-conscious, activity, cognitive, and reflexive components.

Keywords: the future officers-frontier guards; professional training; work with personnel; professional readiness for work with personnel.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Робота з персоналом у Державній прикордонній службі України є пріоритетним напрямом діяльності органів управління і посадових осіб усіх рівнів. Вона передбачає систему взаємопов'язаних правових, організаційних, педагогічних, психологічних, інформаційних, культурно-просвітницьких та соціальних заходів, що забезпечують морально-психологічну готовність персоналу прикордонного відомства до

виконання оперативно-службових завдань за будь-яких умов обстановки.

Метою статті є аналіз сутності, структури та змісту поняття “професійна готовність до роботи з персоналом”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблема формування і розвитку професійної готовності привертала увагу вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема у працях О. Барабанщикова,

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ” МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

А. Галімова, І. Грязнова, Ю. Дем'янюка, В. Дияка, Ю. Івашкова, Д. Іщенко, В. Мірошніченко, О. Ставицького, В. Ягупова розглядаються різноманітні аспекти формування та розвитку професійно важливих якостей особистості офіцера. Шляхи підвищення якості загальновійськової та військово-спеціальної підготовки курсантів були предметом дослідження О. Євсюкова, С. Кубіцького, А. Прогасова, Е. Сарафанюка, О. Торічного. Теорію і методику організації навчального процесу у вищому військовому навчальному закладі та особливості професійної підготовки курсантів досліджували С. Білявець, С. Будник, Ю. Дем'янюк, О. Діденко, П. Дзюба, Т. Івашкова, Д. Коцера, Ю. Кузь, В. Ягупов та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Результатом професійної підготовки є готовність. Наукове вивчення проблеми готовності людини до діяльності розпочалося наприкінці 19 століття. Психологи та педагоги стверджують, що в основі будь-якої діяльності лежить готовність людини до її здійснення. Твердження того, що готовність виникає на підставі певної форми реагування (установки), а це, в свою чергу є істотною психологічною особливістю діяльності, належить А. Прангішвілі [12]. Він зазначав, що жодна діяльність не може розпочатись з “порожнього місця”.

Вчений С. Геллерштейн [2] висловив ідею щодо створення професіографії як науки, яка займається вивченням професій. У наукових працях вченого досліджено проблему виникнення умов у процесі реалізації відповідної діяльності.

Проведений теоретичний аналіз наукової літератури дозволив встановити, що Д. Узнадзе та його колеги, першими здійснили, фундаментальні дослідження питання готовності до певної діяльності. Колективом науковців було сформульовано визначення поняття “готовність суб'єкта до дії”, а також виокремлення умов її виникнення. Дослідниками запропоновані такі ключові твердження щодо професійної готовності: “у випадку наявності будь-якої потреби і ситуації її задоволення у суб'єкта виникає специфічний стан, який можна характеризувати як готовність, як установку його до здійснення певної діяльності, спрямованої на задоволення його актуальної потреби” [14].

Можна констатувати, що поняття “готовності” поширилось в науковій літературі, оскільки спровоковано потребою дослідити та змодельовувати активність особистості в різних життєвих сферах. Вчені М. Дьяченко, Л. Кандибович [1], А. Ліненко [6] готовність визначали як показник саморегуляції й адаптації

психічних процесів на різних стадіях їх протікання, що визначають поведінку особистості у сферах фізіології, психіки, соціальної поведінки [7].

Психологи та соціологи (В. Томас [15] та інші) у своїх працях сприймали готовність як феномен соціально-ціннісної резистентності людини до зовнішніх і внутрішніх впливів оточуючого середовища. Згодом поняття готовності знайшло своє відображення у теорії діяльності й розглядалося у зв'язку з психологічним, вольовим, емоційним, моральним, інтелектуальним потенціалом особистості в професійній діяльності.

Теоретичне вивчення проблеми показало, що готовність почали вивчати і у вітчизняній педагогічній та психологічній науці і була вона представлена, працями Н. Кузьміної [5], О. Отича [8], В. Сластьоніна [13].

У ході дослідження виявлено, що на сьогодні існують різні підходи до визначення змісту поняття “готовність”.

Тлумачення готовності як результату та показнику якості підготовки і реалізації та перевірки у діяльності належить О. Отичу [8].

На основі аналізу розширення змісту поняття “готовність”, нами встановлено, що поширеним є визначення готовності як певної здатності до здійснення діяльності. До прикладу, словник із психології готовність пояснює як “стан підготовленості, у якому організм налаштований на дію чи реакцію” [6].

У ході дослідження виявлено, у підготовці майбутніх фахівців український вчений-педагог С. Гончаренко [3] дає таке формулювання поняття професійна готовність майбутнього фахівця є інтегративною особистісною якістю та передумовою ефективності діяльності після закінчення навчального закладу. С. Гончаренко наголошує, що професійна готовність є професійно важливою якістю особистості та складним психологічним утворенням і поєднує в собі мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оціночний компоненти.

Аналіз дисертаційних робіт, монографій і наукових статей дозволив нам дійти висновку, що проблема готовності розглядається як інтегрована якість особистості, що спрямована на адекватну реакцію щодо можливості ситуативного вирішення різноманітних освітніх завдань на основі активізації і застосування набутої в освітньому процесі системи компетентностей. Такий підхід розкрито у докторській дисертації Ю. Пелеха [9].

Дослідниками М. Дьяченко [1], Л. Кандибович

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ” МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

[1]. В. Сластьонін [13] запропоновано підхід, за якого готовність розглядають як первинну й фундаментальну умову успішного виконання будь-якої діяльності.

Ретельний аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить про різноманітні тлумачення поняття “готовності до виконання діяльності”:

- як наявність здібностей;
- як синтез якостей особистості, які визначають її придатність до діяльності;
- знання про професію та практичні вміння і навички;
- якість особистості.

Доводиться констатувати, що за великої кількості визначення поняття “готовність”, його розуміння залежить від фундаментальних теоретичних підходів, що є взаємопов’язаними.

Відомий вчений Е. Зеєр [4] поняття “готовність” розуміє як складне особистісне утворення, що має два рівні: перший передбачає прагнення оволодівати певною професійною діяльністю, другий – як здатність, підготовленість до цієї діяльності. Процес формування готовності до діяльності починається з мотиваційної сфери, а саме: з формулювання мети на основі врахування потреб та цілей; подальшим етапом є проектування плану, моделей, схем подальших дій; кінцевий етап – людина переходить до втілення готовності, використовує відповідні засоби та прийоми діяльності, здійснює порівняння протікання діяльності з проміжними отриманими результатами та з визначеною метою, проводить корегувальну роботу [?].

Вагомий внесок у вивченні проблеми готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності здійснили І. Підласий [10] та А. Линенко [6]. Зокрема, І. Підласий [10] зазначав, що головною ознакою педагога є його професійний потенціал. Професійним потенціалом є сукупність природних та придбаних якостей, які дозволяють педагогу виконувати свої завдання.

У працях А. Линенко [6] готовність майбутніх учителів до професійної педагогічної діяльності є інтегрованим особистісним утворенням, якому характерні прогнозованість діяльності, активність особистості під час підготовки до діяльності. Готовність майбутніх фахівців-педагогів до професійної діяльності надає впевненості, прискорює адаптацію до робочих умов, можливості ефективно вирішувати складні завдання освітньої роботи, тощо.

Аналіз наукових джерел [1; 6; 9] дав можливість розкрити сутність поняття “професійна

готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з персоналом” – це властивість чи ознака окремої особистості, а також концентрований показник діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників, міра їх професійних здібностей.

Професійна готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з персоналом – це сукупність професійних знань, умінь, навичок, здібностей, особистісного потенціалу щодо реалізації системи організаційних, морально-психологічних, інформаційних, педагогічних, правових, культурно-просвітницьких та військово-соціальних заходів, спрямованих на формування і розвиток у військовослужбовців-прикордонників професійно необхідних якостей, моральної самосвідомості, що має забезпечити високий рівень оперативно-службової діяльності, згуртованість військових колективів.

Змістом професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з персоналом є інтегральні характеристики особистості, що включають в себе професійно-моральні переконання, потреби, звички, знання, вміння і навички, педагогічні здібності, інтелектуальні, емоційні і вольові властивості.

Наше дослідження дозволяє переконатися, що науковці по-різному визначають і структуру професійної готовності фахівця. Частина з них – компонентами готовності називають ставлення особистості до професійної діяльності (А. Линенко [6]); інші – виокремлюють такі елементи, як мотиваційний, змістовий, процесуальний, організаційський (Н. Кузьміна [5], В. Сластьонін [13] та ін.); решта – мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий компоненти (В. Моляко [7]).

Як свідчить аналіз наукової літератури, конкретизація компонентів професійної готовності за відповідними ознаками належить А. Линенко [6]. Такими ознаками є: емоційно-зацікавлені позитивні ставлення до суб’єктів та об’єктів педагогічного процесу та способу діяльності; знання про соціально-психологічну структуру особистості, її вікові особливості тощо.

В. Моляко [8] зазначає, що основними компонентами готовності до професійної діяльності, що виступає стійкою характеристикою особи є: знання, вміння, навички, мотиви діяльності.

Можна стверджувати, що компонентами готовності особистості до діяльності є – ставлення до діяльності, мотиви, знання про предмет і способи діяльності, навички та вміння їх практичного використання. Тому зазвичай вчені виокремлюють такі компоненти готовності: мотиваційний, змістовий і операційний [11].

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ” МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

На основі аналізу наукової літератури [7; 9], в структурі професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з персоналом нами виділено такі компоненти: мотиваційно-емоційний; діяльнісний; ціннісно-особистісний; когнітивний; рефлексивний.

Розкриємо суть кожного з цих компонентів.

Мотиваційно-емоційний компонент включає в себе професійні установки, інтереси, прагнення займатися професійною діяльністю, зокрема роботою з персоналом. Його основою є професійна спрямованість (особисте прагнення людини застосувати свої знання в обраній професійній сфері), в якій виражається позитивне ставлення до професії, нахил та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку і т. д.

До цього компоненту належать також почуття, вольові характеристики, що забезпечують успішний перебіг і результативність діяльності офіцера-прикордонника; емоційний тонус, емоційна сприйнятливість, цілеспрямованість, самовладання, наполегливість, ініціативність, рішучість, самостійність, самокритичність, самоконтроль.

Ціннісно-особистісний компонент – це ціннісно-професійні орієнтації, основою яких є професійна етика, професійні ідеали, погляди, принципи, переконання, готовність діяти відповідно до них. Ядро ціннісно-особистісного компоненту – ціннісні орієнтації особистості майбутнього офіцера-прикордонника, глибина професійного світогляду. До його основних структурних одиниць відносяться узагальнені професійні погляди, переконання, принципи і готовність діяти в практичних ситуаціях відповідно до них. До компоненту відноситься впевненість у своїх силах, прагнення наполегливо і до кінця доводити розпочату справу, здатність вільно керувати своєю поведінкою і поведінкою інших, професійна працездатність, активність і саморегулювання, урівноваженість і витримка, рухомий темп роботи. Ці властивості і здібності забезпечують вчителю високу працездатність у виконанні професійних функцій.

До когнітивного компоненту професійної готовності входять спеціальні професійні та загально педагогічні і психологічні знання. Це обсяг професійних знань, характер “професійної картини світу” спрямованість на оволодіння специфікою діяльності офіцера-прикордонника до роботи з персоналом, пізнавальна активність, висока здатність до навчання.

Діяльнісний компонент готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з персоналом представлений такими елементами

як: спостережливість, педагогічне передбачення й уявлення. Вміннями: бачити внутрішній стан особистості підлеглого; вміння аналізувати, систематизувати факти і явища, правильно оцінювати всі відносини в системі “керівник – підлеглий”, передбачити кінцеві результати роботи – необхідні якості особистості, які треба формувати у роботі з персоналом; уміння здійснювати контроль за діяльністю підлеглих; уміння розробляти пропозиції і проводити заходи з морально-психологічного забезпечення; уміння аналізувати та оцінювати діяльність підрозділу та підлеглих щодо виконання поставлених завдань; уміння визначати пріоритетні напрямки самовдосконалення та обирати оптимальні шляхи підвищення свого інтелектуального рівня, удосконалення та підтримання фізичних можливостей; уміння визначати пріоритетні напрямки професійної підготовки прикордонного підрозділу та шляхи їх реалізації; уміння організувати та проводити ділові та рольові ігри, тренінги та інші види занять з персоналом прикордонного підрозділу; володіння навичками зміцнення здоров’я, підвищення стійкості організму до дії несприятливих факторів військово-професійної діяльності, дотримання здорового способу життя; здатність та готовність здійснювати управління діями по мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій, планувати та відпрацьовувати заходи щодо попередження нещасних випадків та професійних захворювань; володіння навичками організації та здійснення інформаційно-аналітичної роботи; володіння культурою спілкування діловою мовою та однією із іноземних мов за професійним спрямуванням; уміння публічно виступати перед аудиторією та спілкуватись з представниками засобів масової інформації; уміння організувати взаємодію між підлеглими; уміння налагоджувати та підтримувати взаємодію з представниками органів влади, місцевого самоврядування, керівниками підприємств і організацій, силових структур в інтересах охорони державного кордону та з питань протидії корупції та злочинності на державному кордоні; уміння застосовувати прийоми та способи комунікації під час управління військовим колективом; уміння враховувати та використовувати історичні традиції, звички та релігійні уподобання під час роботи з населенням прикордоння; володіння навичками щодо недопущення втягування персоналу прикордонного підрозділу в протиправну діяльність на основі доброчесності.

Рефлексивний компонент передбачає самооцінку своєї професійної підготовки і

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ” МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

відповідність процесу розв’язання професійних завдань оптимальним зразком. Професійна готовність включає в себе як важливий компонент потребу фахівця в професійному зростанні та вдосконаленні.

Отже, теоретичний аналіз наукової літератури та врахування особливостей професійної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників дозволяють визначити їх професійну готовність до роботи з персоналом як важливу професійну властивість, яка є результатом професійної підготовки у вищому військовому навчальному закладі й охоплює сукупність цінностей переконань, професійних знань, умінь, навичок.

Висновки. Таким чином, зміст, особливості й структура професійної готовності до роботи з персоналом майбутніх офіцерів-прикордонників визначаються характером їх діяльності та обсягом завдань, що їх вирішують органи охорони державного кордону в умовах оперативно-службової діяльності. Структурними складовими військово-спеціальної компетентності офіцера-прикордонника є мотиваційно-емоційний, ціннісно-особистісний, діяльнісний, когнітивний, рефлексивний компоненти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьяченко М. И., Кандибович Л. А. Психологическая проблема готовности к деятельности. – Минск: БГУ, 1976.
2. Геллерштейн С. Г., Развитие профессионально-важных качеств//Научные основы обучения школьников труда/Составитель А. Б. Дмитриев. – М.: Педагогика, 1970. С. 80–197.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге доповнене і виправлене / С.У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с
4. Зеер Э., Симанюк Э. Компетентносный подход к модернизации профессионального образования // Высшее образование в России. – 2005. – №4. – С. 23 – 30.
5. Кузьмина Н. В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности. Изд-во Ленинг. ун-та, 1967.
6. Линенко А. Ф. Готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності // Педагогіка і психологія, № 1, 1995, ст. 125–132.
7. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. – Київ, “Знання”, 1989.
8. Отич О.М. Підготовка вчителя початкових класів до виховної роботи в школі (на матеріалі пісенного фольклору): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / Олена Миколаївна Отич. – К., 1997. – 194 с.

9. Пелех Ю. В. Дослідження впливу аксіологічної константи на розвиток особистості майбутнього педагога у працях зарубіжних учених / Ю. В. Пелех // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна” – 2011. – № 3. – С. 153–156. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2011_3_34

10. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти — К.:Видавничий Дім “Слово”, 2004. – 616 с.

11. Платонов К. Занимательная психология. – Издание 5-е, исправленное. – СПб.: Питер Пресс, 1997. – 288 с.

12. Прангишвили И.В. Системный подход и общесистемные закономерности. – М.: СИНТЕГ, 2000. – 528 с. – (Системы и проблемы управления). – ISBN 5-89638-042-9.

13. Сластенин В.А. и др. Педагогика: Учебное пособие для студ. высш.пед.учеб.завед./ В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, Е.Н.Шиянов; Под ред. В.А.Сластенина. – М.:Изд. центр “Академия”, 2002. – 576 с.

14. Узнадзе Д.Н. Экспериментальные основы психологии установки / Д. Н. Узнадзе. – Тбилиси, 1961. – 351 с.

15. Thomas, William I.; Thomas, Dorothy: The Child in America. NY : Alfred Knopf, 1929, 2nd ed., p. 572.

REFERENCES

1. Diachenko, M. Y. & Kandybovych, L. A. (1976). *Psykhologhycheskaia problema hotovnosti k deiatel'nosti* [Psychological problem of readiness for activity]. Mynsk: BHU, 130 p. [in Russian].
2. Hellershtein, S. H. (1970). *Razvitiie professionalno-vazhnykh kachestv.Nauchnye osnovy obucheniya shkolnikov trudu* [Development of Professional Important Qualities. Scientific Fundamentals of Student Work Learning]. (Ed.). A. B. Dmytryev. Moscov: Pedahohyka, pp. 80–197. [in Russian].
3. Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. *Vydannia druhe dopovnene i vypravlene*. Rivne: Volynski oberehy, 552 p. [in Ukrainian]
4. Zeer, E. & Simanyuk, E. (2005). *Kompetentnosnyi podkhod k modernyzatsyy professyonalnoho obrazovanyia. Vysshee obrazovanye v Rossyy* [Competent Approach to Modernization of Vocational Education]. No.4, pp. 23–30. [in Russian].
5. Kuzmyna, N. V. (1967). *Ocherky psykhologhyi truda uchytelia. Psykhologhycheskaia struktura*

**СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ
ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ” МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ**

deiatelnosty uchytelia y formirovaniye ego lychnosty [Essays on psychology of teacher's work. The psychological structure of the teacher's activity and the formation of his personality]. Yzd-vo Lenynh. un-ta, 158 p. [in Russian].

6. Lynenko, A. F. (1995). *Hotovnist maibutnoho vchytelia do pedahohichnoi diialnosti* [The readiness of the future teacher for pedagogical activity]. *Pedahohika i psykholohiia*, no. 1, pp. 125–132. [in Ukrainian].

7. Moliako, V. O. (1989). *Psykholohichna hotovnist do tvorchoi pratsi* [Psychological readiness for creative work]. Kyiv: “Znannia”, 230 p. [in Ukrainian].

8. Otych, O. M. (1997). *Pidhotovka vchytelia pochatkovykh klasiv do vykhovnoi roboty v shkoli (na materialy pisennoho folkloru)* [Preparation of elementary school teacher for educational work in school (on the material of song folklore)]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 194 p. [in Ukrainian].

9. Pelekh, Iu. V. (2011). *Doslidzhennia vplyvu aksiolohichnoi konstanty na rozvytok osobystosti maibutnoho pedahoha u pratsiakh zarubizhnykh uchenykh* [Investigation of the influence of the axiological constant on the development of the personality of the future teacher in the writings of foreign scholars]. *A collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University of Ukraine*, no. 3, pp. 153–156. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2011_3_34 [in Ukrainian].

10. Pidlasyi, I. P. (2004). *Praktychna pedahohika abo try tekhnolohii. Interaktyvnyi pidruchnyk dlia pedahohiv rynkovoï systemy osvity* [Practical pedagogy or three technologies. Interactive tutorial for educators of the market education system]. Kyiv: Vydavnychiy Dim “Slovo”, 616 p. [in Ukrainian].

11. Platonov, K. (1997). *Zanyimatelnaia psykholohiia* [Interesting psychology]. The 5th edition, revised. Saint Petersburg: Pyter Press, 288 p. [in Russian].

12. Pranyshvyly, Y. V. (2000). *Systemnyi podkhod y obshchesystemnie zakonomernosty* [System approach and system-wide regularities]. Moscow: SYNTEH, 528 p. [in Russian].

13. Slastenyn, V. A. (Ed.). (2002). *Pedahohyka: Uchebnoe posobye dlia stud. vyssh. ped. ucheb. zaved* [Pedagogics: A manual for the studio. Higher education]. Moscow: Yzd. tsentr “Akademyia”, 576 p. [in Russian].

14. Uznadze, D. N. (1961). *Eksperymentalnye osnovy psikhologii ustanovki* [Experimental Fundamentals of Installation Psychology]. Tbylysy: Akademknyha, 351 p. [in Russian].

15. Thomas, William I.; Thomas, Dorothy: *The Child in America*. NY: Alfred Knopf, 1929, 2nd ed., p. 572. [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.02.2018

“Ідеал національної самостійності в усякім погляді, культурнім і політичним, лежить для нас покі що... поза межами можливого. Та не забуваймо ж, що тисячні стежки, які ведуть до його здійснення, лежать просто-таки під нашими ногами, і що тільки від нашої свідомості того ідеалу, від нашої відданості йому буде залежати, чи ми підемо тими стежками до нього, чи може звернемо на якісь інші стежки”.

*Іван Франко
видатний український письменник,
громадський і політичний діяч*

“Сміливість – одна з найбільших якостей душі людської, без якої неможливі ні благородна діяльність, ні порядність думок, ні самостійність характеру”.

*Костянтин Ушинський
український педагог*

